

Piercing av själen

På någon minut är Henrik Enckell hemma efter en dag på jobbet. Det är nämligen bara ett stenkast från mottagningen till hemmet – som faktiskt finns i medicinarklubben Thorax' gamla klubblokal på Estnäsgatan i Kronohagen i Helsingfors.

– Något större känslvärde har det inte för mig att bo i Thorax' klubblokal, men gamla studiekamrater jag träffar, vet ju genast var jag bor då de hör det, säger Henrik som aldrig var funktionär på Thorax och inte heller deltog särskilt flitigt i klubbens tillställningar, men prepkursen gick han.

Efter en kort tids parallellstudier valde han läkarstudierna framför studierna i svensk litteratur och utbildade sig sedermera till psykoanalytiker, liksom sin far Mikael Enckell.

– Det kändes tryggt att välja en bana som var bekant, säger han, trots att hans pappa inte berättade så mycket om sitt

kliniska arbete hemma under Henriks uppväxt.

BÅDE DU OCH DINA BARN HAR EN FAR SOM ÄR ANALYTIKER. HUR SKILJER SIG DESSA FÄDER FRÅN VARANDRA?

– Det är svårt att göra skillnad på hurdana vi är som personligheter och hurdana vi är som pappor ... Vi tillhör ju olika generationer, och i mitt barnoms hem fanns det en klar och klassisk uppdelning mellan föräldrarna. Min far deltog inte alls i hushållsarbetet och jobbade mycket. Däremot deltog han nog i familjelivet, vid kvällste och middag.

– I dag är papporna mera praktiskt engagerade, säger Henrik som själv har tre barn, 10, 14 och 16 år gamla.

HAR DU SOM PSYKOANALYTIKER EN FÖRMÅGA ATT ANALYSERA SKEENDEN OCKSÅ I SAMHÄLLET?

– En analytiker har ju ett analytiskt förhållningssätt till saker och ting, men analyserar kanske snarast de motiv som

ligger bakom samhälleliga fenomen och varför inte underhållningsvärlden.

HAR DU EXEMPELVIS TÄNKT PÅ PUBLICITETEN KRING KULTURMINISTER TANJA KARPELA?

– Jag har inte satt mig in i hennes fall, men det intresserar mig nog. Kanske inte så mycket Karpelas sits, som det som har skrivits om henne. Det är ju en kvarn som mal omkring henne hela tiden.

Många av Henrik Enckells patienter är unga vuxna, men han arbetar också med barn och ungdomar.

AVSPEGLAS TRENDER I SAMHÄLLET I PSYKOANALYTIKERNS DAGLIGA ARBETE, T.EX. DEN TILLTAGANDE SEXFIXERINGEN?

– Jag har ett förhållandevis kort perspektiv, så det är svårt att säga i vilken mån det har påverkat unga människor. Men om man ser till utbudet av det sexuella i dag i jämförelse med när jag var ung, är det ju annorlunda.

– Symptomatologin är också annorlunda. Anorexi är vanligare i dag och det beror ju på någonting. Flickor som skar sig fanns inte heller då jag var barn, men nu är det väldigt vanligt.

ÄR DET ETT ROP PÅ HJÄLP?

– Det kan vara det. Om det förekom förr, sades det att det var ett misslyckat självmordsförsök. Men nu har karaktären förändrats. Flickor skär sig då de är ångestladdade och de blir beroende av det. Något måste det ligga i tiden som förklarar detta.

Ett annat fenomen som Henrik fäst sig vid är de apatiska flyktingbarnen som beskrivits i medierna, först i Sverige och nu i Finland. Det erbjuds en möjlighet till ett symptom, säger Henrik, och sedan sprider det sig epidemiartat.

TYCKER DU ATT MAN KAN TALA OM EN EPIDEMI I DET HÄR FALLET?

– Jo, det gör jag. Det är ett symptom i tiden som plockas upp av olika människor.

Anorexi kan höra ihop med rådande skönhetsideal, men mera handlar det om att göra ett ingrepp i sin kropp och därigenom kunna kontrollera den. Att flickor skär sig kan ha samma grund som piercingen, tror Henrik. – Det är en förändring av kroppen.

ÄR OCKSÅ ÖRHÄNGEN EN FORM AV PIERCING?

– Nja, örhängen har väl kanske haft en mer estetisk betydelse, något som piercingen inte alltid har.

HUR MYCKET PÅVERKAS UNGDOMAR AV REKLAMEN?

– Man ska vara försiktig med att säga att något beror på reklam. Däremot kan reklamen bädda för någonting. Men de unga är inte enbart offer.

Det handlar alltså inte bara om krav som samhället ställer utan om hur den unga själv förhåller sig till dessa krav och förväntningar.

HUR FÖRHÅLLER DU DIG TILL ORDEN "SJUK" OCH "FRISK"?

– I mitt dagliga arbete har de ingen stor betydelse. Gränsen mellan begreppen blir glidande, och det viktiga är inte om ett symptom är sjukt eller normalt utan jag försöker förstå patienten. Om ett fenomen är vanligt eller inte spelar mindre roll.

DÅ FLERA PERSONER UPPVISAR SYMTOM SOM TIDIGARE VARIT ONORMALA BLIR DE NORMALA?

– Jo, samhället fungerar ju så ...

HUR VIKTIG ÄR DIN LÄKARIDENTITET FÖR DIG?

– Den är inte viktig för mig men jag har dragit nytta av att vara läkare. Som läkare konfronterar man med obehagliga saker och har lärt sig att ta ansvar och fatta beslut som inte alltid är trevliga.

SKRIVER DU UT MEDICINER?

– En dag i veckan jobbar jag på ungdomspsykiatriska polikliniken i Ekenäs och där skriver jag ut mediciner. Men de som går i analys eller terapi hos mig får inte mediciner. Jag kan säga att behovet av medicinering måste redas ut, men det är bättre om någon annan gör det.

– Jag skulle inte heller skriva en M1-remiss, men jag kan säga att någon borde ta ställning till sjukhusvård.

Henriks doktorsavhandling handlar om metaforens plats inom psykodynamisk teori, och han konstaterar att en sjuk person uppfattar metaforer mycket mera konkret än en person som förmår uppfatta metaforerna som liknelser. Det är exempelvis en skillnad mellan en person som uppfattar en situation så att han verkligen kvävs, eller så att det känns som om han kvävdes.

DET FINNS MÅNGA ANDRA BEGREPP INOM DEN KLASSISKA RETORIKEN SOM KAN TÄNKAS HA SINA MOTSVARIGHETER I PSYKET. PARADOXER, ALLUSIONER, PERSONIFIKATIONER ... HÅLLER DU MED OM DETTA?

– Jovisst. De här begreppen är dessutom också poetiska begrepp. Undersökningen av språket har gamla traditioner, där finns en begreppsapparat. Orden är representationer, de hänvisar till och föreställer något. Det gör ju t.ex. bilder också, men det finns ingen gren i vilken representationen skulle vara lika väl undersökt som språket.

– Sinnet fungerar också med representationer, och sinnet är inte bara ord utan också andra föreställningar. Psykologin är en ung vetenskap som i det här fallet får låna begrepp från retoriken och poetiken.

Henrik Enckell har ett intresse för synskadade patienter och beskriver också ett fall i sin avhandling.

– Genom honom lärde jag mig att synskadade lever i en ständig katastrofberedskap, det går inte att se de potentiella inträngen, faran kan dyka upp när som helst.

– För att få en uppfattning om att det finns en verklighet, en objektvärld, är taktiliteten och synen de viktigaste sinnen. När man inte ser har man ytterst svårt att kontrollera yttervärlden.

Vi går ut i det soliga Kronohagen. Fotografiet tas med hamnen i bakgrunden. Men någon skeppare är Henrik Enckell inte, han är enligt egen utsago alldeles för opraktiskt för det. För hans och familjens del blir det tre veckor i Italien under sommaren. Henriks fru är förtjust i Italien med den goda maten och de goda vinerna, så familjen har hyrt ett hus där. Återstoden av semestern firas i Pargastrakten där sommarhuset skall målas om.

– Nu funderar jag på om mina barn skall få betalt eller inte för att de hjälper till, säger Henrik.

HENRIK ENCKELL UTSÄTTS HÄR FÖR ETT PERSONLIGHETSTEST SOM UTFORMATS AV DEN FRANSKE KULTURJOURNALISTEN BERNARD PIVOT.

VILKET ORD TYCKER DU MEST OM?
Kärlek.

VILKET ORD TYCKER DU MINST OM?
Gränssättning.

VAD TÄNDER DIG, VAD FÅR DU EN KICK AV?

Engagemang.

VAD UPPLEVER DU SOM AVTÄNDANDE?

Tillgjordhet.

VILKET LJUD ÄLSKAR DU?

Produktionsbolagets fanfar just innan en film börjar.

VILKET LJUD AVSKYR DU?

Glassbilen.

VILKEN SVORDOM ANVÄNDER DU MEST?

Fan också!

VILKET ANNAT YRKE SKULLE DU VILJA PRÖVA PÅ?

Vetenskapsidkare inom något fält.

VILKET YRKE SKULLE DU INTE KUNNA TÄNKA DIG?

Affärsman.

OM HIMMELRIKET FINNS, VAD VILL DU HÖRA GUD SÄGA DÅ DU STÅR VID PÄRLEPORTEN?

– *Här finns allt som du alltid har önskat!*

TOM AHLFORS